

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

КАРПЕНКО ГЕРМАН ЮРІЙОВИЧ

УДК: 332.341.1.330.34-026.16(477)

**ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
РЕГІОНІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил та регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса - 2022

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеському державному екологічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: - доктор економічних наук, професор
ПАВЛЕНКО Олена Пантеліївна,
Одеський державний екологічний університет,
завідувач кафедри публічного управління та
менеджменту природоохоронної діяльності;

Офіційні опоненти: - доктор економічних наук, доцент
КРАМАРЕНКО Ірина Сергіївна,
Національний університет кораблебудування імені
адмірала Макарова,
професор кафедри менеджменту;

- доктор економічних наук, професор
СТЕГНЕЙ Маріанна Іванівна,
Мукачівський державний університет,
професор кафедри економіки та фінансів.

Захист відбудеться **8 грудня 2022 р. о 13³⁰ годині** на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.05 в Одеському національному технологічному університеті за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, аудиторія А-234.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеського національного технологічного університету за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, читальна зала.

Автореферат розісланий **8 листопада 2022 р.**

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Крупіца І.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Глобальні соціально-економічні тенденції стали настільки швидкоплинними та інтенсивними, що можливо констатувати факт настання нової ери, яка характеризується множинними змінами у світовій економіці щодо формування центрів впливу прийняття важливих рішень, щодо нових принципів та інструментів управління державами та окремими регіонами в нових турбулентних умовах.

На початок 2020 року основні турбулентні зміни в розвитку регіонів України були викликані наслідками пандемії. Часова невизначеність можливих термінів подолання пандемії та відсутність єдиних підходів щодо оцінки її впливу на соціально-економічний розвиток викликали необхідність актуалізації завдань здійснення аналізу тенденцій інноваційного соціально-економічного розвитку регіонів України. Обмежувальні заходи на переміщення населення негативно вплинули на економічні регіональні процеси та викликали негативні фінансові наслідки. Непередбачувані обмеження знизили економічну активність на рівні регіонів та громад і сформували початок негативних тенденцій кризового характеру. Ознаки невизначеності в попередньо сформованих сценаріях унеможливили інноваційний сталий розвиток для багатьох регіонів та територіальних громад. В таких умовах регіони опинилися перед новим викликом та вибором між застосуванням традиційних методів управління й потребою використання нових, раніше непередбачених, інструментів та підходів.

Питання сталого розвитку регіонів висвітлюються у працях вітчизняних і закордонних вчених, дослідників, експертів. Дослідженню сфери регіоналістики присвячені праці багатьох зарубіжних дослідників, серед яких: А. Вебер, Л. Вірт, М. Гуннарсон, Б.Гурне, Ж.Зіллер, У. Ізарда, М. Кітінг, Дж. М. Кейнс, В. Леонтьєв, Й. Тюнен, а також праці вітчизняних науковців: Н. Андрєєвої, М. Бочок, Б. Буркинський, Б. Данилишин, Л. Зайцев, І. Іртищева, О.Іщенко, І. Крамаренко, В. Лагодієнко, М. Лендел, Г. Линевич, І. Михасюк, О. Мельник, О. Павлов, К. Павлов. Питання сталого розвитку висвітлені у працях К. Бистрякова, В. Голяна, Л. Левковської, М. Стегней, О. Павленко, М. Хвесика, а економічна сутність і особливості економічної турбулентності досліджено у наукових доробках І. Дем'янчука, К. Дорошкевича, М. Колісніка, М. Скрипник, О. Павлової та ін.

Загострення військової агресії підсилило ознаки агресивності та непередбачуваності в економічній сфері та актуалізувало потребу дослідження формування інноваційної моделі сталого розвитку регіонів України в умовах глобальної турбулентності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Результати наукового дослідження, розроблені та систематизовані теоретико-методичні положення й висновки відповідають тематиці науково-дослідних робіт Одеського державного екологічного університету Міністерства освіти і науки України, зокрема «Методологічні і методичні основи оцінки економічної доцільності використання досягнень науки і техніки в природоохоронній

діяльності» (номер державної реєстрації 0109U007714), «Методологія управління еколого-орієнтованим розвитком нефінансового сектору національної економіки» (номер державної реєстрації 0116U002402), у межах яких автором: обґрунтовано методичні підходи до формування інноваційної моделі сталого розвитку регіонів в умовах турбулентності, що охоплюють теоретичне обґрунтування, методичні підходи та систему індикаторів сталого розвитку регіонів; запропоновано методичні підходи формування інноваційно орієнтованих виробничих процесів регіонів на підставі поєднання соціальної, екологічної та економічної сфер функціонування.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є формування теоретико-методичних і прикладних засад інноваційної моделі сталого розвитку регіонів із врахуванням безперервного характеру функціонування регіональної системи в умовах турбулентних змін.

Досягнення мети, поставленої в роботі, вимагає розв'язання такого комплексу завдань:

- систематизувати теоретико-методичні основи інноваційної моделі сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності;
- дослідити глобальні передумови та національні особливості розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності;
- здійснити аналіз тенденцій інноваційного соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах глобальної турбулентності;
- узагальнити механізми сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності;
- обґрунтувати методичні підходи моніторингу і оцінки сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності;
- дослідити досвід країн ЄС у сфері планування і реалізації сталого розвитку регіонів та можливості його імплементації в Україні в умовах глобальної турбулентності;
- удосконалити важелі та організаційно-економічні засади управління інноваційним розвитком регіону;
- запропонувати дизайн інноваційної моделі сталого розвитку регіону в умовах глобальної турбулентності.

Об'єктом дослідження є процес формування моделі сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи та науково-практичні підходи щодо формування інноваційної моделі сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності.

Методи дослідження. Методологічною й теоретичною основою дослідження є наукові положення економічної теорії, теорій регіоналізму, сталого розвитку, управління та наукові доробки вітчизняних і зарубіжних дослідників економічної сфери.

Для досягнення окресленої мети та виконання завдань, в роботі використано загальнонаукові та економічні методи: аналізу та синтезу – для здійснення економічної оцінки розвитку регіонів (п. 2.2, 3.1); систематизації та

узагальнення – для виявлення передумов, індикаторів та формуючих факторів глобальної турбулентності для економіки України та її регіонів (розділи 1–2); просторовий – для дослідження інноваційних трендів побудови моделей регіонального розвитку (п.3.1, п.3.3); статистичні – для характеристики динаміки соціально-економічного розвитку регіонів України (розділи 2-3); графічний і картографічний – для наочного відображення результатів дослідження регіонального розвитку в умовах турбулентної економіки (розділи 2–3); рейтингування – для впорядкування характеристик, індикаторів, що мають вплив на соціально-економічний розвиток регіонів України (п.2.2), комп'ютерної обробки та аналізу інформації за допомогою пакету прикладних програм (MS Office, Statistica, ГІС-технології, MatLab) для здійснення економічних розрахунків в процесі дослідження, для виконання завдань дослідження (розділи 2–3).

Інформаційну базу дослідження становлять закони України, Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, статистичні матеріали Державної служби статистики України та управлінь статистики в регіонах, Міністерства економіки України, Міністерства розвитку громад та територій України, інших міністерств і відомств, наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених, матеріали конференцій і семінарів, монографії, збірники та наукові статті; інтернет-ресурси тощо.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертаційній роботі викладено теоретико-методичні засади і практичні рекомендації щодо формування інноваційних моделей сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності. Наукові результати дослідження орієнтовані на розроблення комплексу сучасних економічних механізмів та моделей регіонального розвитку. Найбільш важливими науковими результатами, що характеризуються новизною, є наступні положення:

удосконалено:

- теоретико-методичні підходи до побудови моделей розвитку регіонів, які базуються на концептуальних засадах сталого розвитку та черговості глобальних економічних кризових періодів з періодами стабілізації, охоплюють *зовнішньо-економічні* (залежність від енергоносіїв; розбалансування зовнішньоекономічного боргу; конкуренція та монополія), *внутрішньо-економічні* (випереджувальне зростання цін на споживчі товари, енергоносії, нерухомість, землю поряд із зростанням доходів; проблеми розмежування повноважень між всіма рівнями влади та самоврядування; неефективна діяльність НБУ в частині формування та реалізації валютно-курсової політики; занадто велика чисельність держслужбовців; диференціація доходів) і *соціально-політичні* (пандемія, демографічний спад, військова агресія) фактори, які дають можливість окреслити нові тенденції розвитку регіонів з ознаками непередбачуваності, хаотичності й бурхливості, а також виокремити регулятивні індикатори стабілізації економіки регіонів в умовах глобальної турбулентності;

- інноваційний механізм сталого розвитку регіонів, що на відміну від попередніх, ґрунтується на ролі поліфункціонального регулятора, який

функціонує на принципах сталого розвитку (взаємозалежність людини і природи, різноманітність природного, соціально-культурного та економічного впливів на життя людини, вичерпність ресурсів, спадковість та наслідки від дій для майбутніх поколінь, всеохоплююча інклюзія та відповідальність) і відповідає цілям сталого розвитку, у сферу регулювання якого потрапляє взаємопов'язана сукупність формуючих факторів глобальної турбулентності економіки, інструментів та методів (моніторинг, контролінг, прийняття управлінських рішень, бюджетування, цифровізація, програмно-цільовий метод) поєднання соціальної, екологічної та економічної сфер функціонування регіонів через комплекс економічних, екологічних та соціальних індикаторів та на підставі використання інституційно-правового, фінансово-економічного та освітньо-наукового забезпечення;

- дизайн інноваційної моделі сталого розвитку регіонів, яка базується на основі процесів самоорганізації, що взаємопов'язані із поступовим удосконаленням потенціалу, технологій та механізмів управління із урахуванням наявних досягнень та виявлених недоліків шляхом встановлення горизонтальних і вертикальних комунікацій та розвитку адаптивних якостей її складових за рахунок цифровізації та інтеграції публічного управління із застосуванням технологій Big DATA, що дозволяє забезпечити безперервний характер функціонування регіональної системи в умовах турбулентних змін;

- методичні підходи щодо оцінювання результативності сталого розвитку регіонів, що, на відміну від застосовуваних, передбачають поєднання процесного та просторового аналізу наявних ресурсів і потенційних можливостей застосування в процесі рейтингування та моніторингу соціально-економічного й інноваційного розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності;

набули подальшого розвитку:

- тенденції інноваційного регіонального соціально-економічного розвитку, що на відміну від попередніх, базуються на застосуванні поведінкових підходів (заснованих на поєднанні психології з економікою) до вирішення проблем територіального економічного відновлення в умовах глобальної турбулентності. Це довело невідповідність трендів регіонального економічного зростання до розмірів економічного потенціалу регіонів України, причиною якої визначено низький рівень інноваційної орієнтованості виробничих процесів;

- шляхи удосконалення організаційно-економічних засад управління сталим розвитком регіонів в умовах глобальної турбулентності за рахунок: підвищення адаптивності регіонального потенціалу на основі інноваційних технологій; оптимізації та забезпечення гнучкості економічних та організаційно-адміністративних важелів впливу на інвестиційно-інноваційні процеси, їх диверсифікації на підставі впровадження «м'яких» адаптивних інструментів впливу (соціальний маркетинг, соціальна відповідальність бізнесу, інклюзивний розвиток, тощо) та тимчасових змін у структурі управління на регіональному і місцевому рівнях із впровадженням інструментів антикризового менеджменту та створення відповідних центрів координації та

розробки рішень, сформованих із спеціалістів критичних сфер, що дозволить забезпечити формування протоколів прийняття рішень за різними сценаріями розвитку подій;

- методичні підходи до моніторингу і оцінки сталого розвитку регіонів на основі визначеної системи індикаторів, згрупованих за економічною, соціальною й екологічною складовою та відповідних методичних інструментів оцінки, що дозволяють аналізувати і відстежувати рівень досягнень регіону відповідно планових, еталонних або нормативних значень у сфері сталого розвитку й можуть бути використані для оптимізації моделей розвитку регіонів, а також розробки регіональних проектів і програм;

- особливості та ключові чинники успішності реалізації політики сталого розвитку регіонів у країнах ЄС, упровадження яких сприятиме якісній трансформації національної та регіональних економік, зокрема: системність, комплексність та глибинність перетворень, горизонтальна інтеграція з використанням бізнес-процесного підходу, ефективні системи фінансування, страхування та урядової підтримки «зелених» проектів, стимулювання розвитку малого бізнесу у сфері інноваційних ініціатив, реалізації проектів зеленої енергетики та циркулярної економіки; активне залучення громадянського суспільства у процесі обговорення, розробки та реалізації програм сталого розвитку регіонів та гнучке поєднання бюджетного фінансування сталого розвитку з диверсифікованими джерелами інвестиційного забезпечення регіональних і локальних проектів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості застосування сформульованих практичних рекомендацій з формування інноваційних моделей сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності.

Вищевказані рекомендації використовуються у практичній діяльності Національної металургійної академії наук України (акт № 158 від 30.05.2016 р.), Департаменту екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації (лист №07-30/513 від 01.02.2018); Державного агентства водних ресурсів України (лист №7980/3/4/11-18 від 21.12.2018), Управління аграрної політики Одеської обласної державної адміністрації (лист №2025/03-4/03/1190 від 13.12.2018 р., лист № 839/03/580 від 03.07.2019 р.), ГО Екопростір (довідка №4 від 7.06.2020 р.), ГО "Агенція розвитку Південного регіону" (довідка №08-09/3 від 8.09.2021 р.). Теоретико-методичні підходи до побудови моделей розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності впроваджені в навчальний процес Одеського державного екологічного університету МОН України (довідка № 419 від 18.09.2022 р.), .

Особистий внесок дисертанта. Всі наукові результати, викладені в дисертації належать автору особисто. З наукових публікацій, що у співавторстві, використані лише ті матеріали, які є результатом особистої праці здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дослідження оприлюднені автором на конференціях, семінарах, нарадах, серед яких найбільш важливими були: «Зелена економіка. Зелені інвестиції. Зелений

туризм» (м. Одеса, 6-7 жовтня 2011 р.; 25-26 вересня 2014 р.), «Природно-ресурсний потенціал Куяльницького та Хаджибейського лиманів, території міжлимання: сучасний стан, перспективи розвитку» (м. Одеса, 18-20 листопада 2015 р.), «Міжнародні економічні відносини на сучасному етапі: проблеми та розвиток» (м. Дніпропетровськ, 4-5 березня 2016 р.), «Розвиток сталого туризму: виклики і можливості для туристичного та готельно-ресторанного бізнесу» (м. Одеса, 12 квітня 2017 р.), «Економіко-екологічні проблеми сучасності у дослідженнях науковців» (м. Одеса, 25-26 червня 2019 р.), «35th IBIMA Conference» (1-2 April 2020, Seville, Spain).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 22 наукові праці загальним обсягом 19,71 авт. арк., з яких особисто автору належить 7,32 авт. арк. Із них: 4 розділи в колективних монографіях, 9 статей у наукових фахових виданнях, що включено до наукометричних баз, 9 – у матеріалах науково-практичних конференцій, у т.ч. 2 публікації, що індексуються у Web of Science.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (у першому розділі 66 найменувань, у другому – 57 найменувань і у третьому – 31 найменування), 2 додатки. Повний обсяг дисертації становить 230 сторінки, з них основний текст 184 – сторінки, анотація – 10 сторінок, список використаних джерел – 20 сторінок, додатки – 16 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, розкрито зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, наукову новизну і практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі – **«Теоретико-методичні основи формування інноваційної моделі сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності»** досліджено теоретичний базис та концептуальні основи інноваційної моделі сталого розвитку регіонів; визначено наукові підходи щодо особливостей виникнення, економічної складової, розвитку та впливу глобальної турбулентності; розкрито методичні підходи до оцінювання ефективності сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності.

Розкрито дефініцію «сталий розвиток», де наголошено, що існує три основних підходи щодо його визначення: неокласичний, неокейнсіанський та інституційний. Узагальнено основні причини негативних тенденцій формування інноваційної моделі сталого розвитку, серед яких: недосконала нормативно-правова база, низький рівень економічного стимулювання та державної підтримки інноваційної діяльності, відсутність економічного механізму інвестування для здійснення інноваційних розробок, незавершеність формування загальнодержавної інфраструктури інформаційного забезпечення інноваційної діяльності тощо.

Визначено основні характеристики інноваційних моделей сталого розвитку: диверсифікація виробництва, функціонуючі лінійні інноваційні моделі, що побудовані на фундаментальних та прикладних дослідженнях, цифровізація та перспективи посилення ролі мультинаціональних компаній.

Використовуючи ґносеологічний підхід до поняття «турбулентність» встановлено, що дане поняття має широке використання: у природничих науках – квантова, хімічна, оптична, хвильова, лагранжева турбулентності та турбулентність плазми; у медицині – турбулентність серцевого ритму, турбулентність в кровоносній системі; у суспільному житті – турбулентний світ, турбулентне суспільство; в економіці – турбулентність глобальної економіки, ринкова турбулентність.

Науковою гіпотезою нашого дослідження є твердження, що на формування інноваційної моделі сталого розвитку має суттєвий вплив глобальна турбулентність, в основі якої є соціально-економічна та політична реальність. Подальша концептуалізація категорії «глобальна турбулентність» сприятиме інтерпретації динаміки соціально-економічних явищ на всіх рівнях (міжнародному, національному, регіональному, локальному).

Досліджено основні методичні підходи щодо оцінки сталого розвитку регіонів. Обґрунтовано науково-методичні основи оцінювання результативності сталого розвитку регіонів, що передбачають поєднання процесного та просторового аналізу наявних ресурсів і потенційних можливостей застосування в процесі рейтингування та моніторингу соціально-економічного та інноваційного розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності. Окреслено перспективи розвитку економіки під впливом глобальної турбулентності за рахунок інвестиційного стимулювання, фінансування та контролю витрачання бюджетних коштів.

У другому розділі – **«Тенденції формування інноваційної моделі сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності»** проаналізовано глобальні передумови та національні особливості розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності, здійснено оцінку тенденцій розвитку соціально-економічного розвитку регіонів України, досліджено механізми сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності.

Досліджено питання почергового заміщення кризових періодів з періодами відновлення та стабілізації на глобальному рівні, що впливає на економіку України та її регіонів. Доведено, що національна економіка швидко і легко підхоплює негативні світові тенденції.

Доведено, що за результатами реформ децентралізації, саме на рівні громад та регіонів розширилися можливості для розвитку в контексті досягнення всіх сімнадцяти цілей сталого розвитку, які є взаємопов'язані між собою і спрямовані на покращення рівня життя теперішнього та майбутнього поколінь. Активізація партнерства, легалізація бізнесу та трудових відносин, нарощування безготівкових платежів та збільшення рівня використання платіжної інфраструктури сприятимуть стабілізації регіонального розвитку в умовах турбулентності економіки.

Формуючі фактори турбулентності економіки України запропоновано розділити їх на три групи: зовнішньо-економічні, внутрішньо-економічні та соціально-політичні (рис. 1).

На початок 2020 року основні турбулентні зміни в розвитку регіонів України були викликані наслідками пандемії та військової агресії росії. Часова невизначеність можливих термінів подолання пандемії та відсутність єдиних підходів щодо оцінки її впливу на соціально-економічний розвиток викликали необхідність актуалізації завдань здійснення аналізу тенденцій інноваційного соціально-економічного розвитку регіонів України. Обмежувальні заходи на переміщення населення негативно вплинули на економічні регіональні процеси. Непередбачувані обмеження знизили економічну активність на рівні регіонів та громад і сформували початок негативних тенденцій кризового характеру. Ознаки невизначеності в попередньо сформованих сценаріях унеможливили інноваційний сталий розвиток регіонів та територіальних громад. А експертні оцінки почали зводитися до необхідності змін у сфері місцевих та державних фінансів. В таких умовах регіони опинилися перед новим викликом та вибором між застосуванням традиційних методів управління й потребою використання нових, раніше не передбачених, інструментів та підходів, що актуалізувало поведінкові аспекти економічної науки та нейроеконіміку.

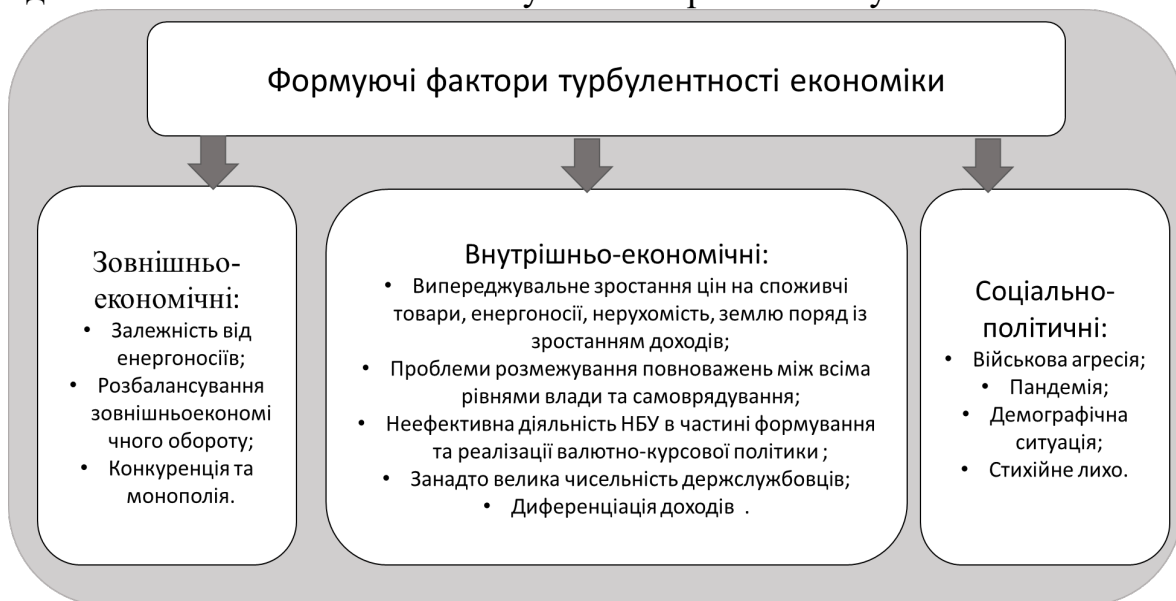

Рис. 1. Формуючі фактори турбулентності економіки України та її регіонів

На підставі аналізу даних економічного розвитку регіонів України за 2010-2020 роки визначено, що потужні за економічним потенціалом регіони необов'язково демонструють зростаючі тренди темпів росту. Однією із причин виявленої невідповідності трендів економічного зростання до розмірів економічного потенціалу регіонів України запропоновано розглядати рівень інноваційної орієнтованості виробничих процесів або технологічності результатів виробництва, характеристикою якого є питома вага високо- та середньо технологічної продукції у валовому випуску продукції регіонів.

За результатами аналізу даних Державної служби статистики України встановлено, що рівень варіації питомої ваги технологічної продукції регіонів

України, який є ознакою регіонального інноваційного розвитку, демонструє просторові відмінності. Також відстежено відсутність залежності між збільшенням темпів росту ВРП і часткою високо-/ середньо-технологічної продукції, тобто відсутність взаємозв'язку між ознаками економічного зростання та рівнем інноваційного розвитку регіонів (рис. 2). Таку ситуацію можливо пояснити тим фактом, що в Україні з вищими темпами росту ВРП розвиваються ті регіони, які спеціалізуються на виробництві сільськогосподарської продукції, а остання не відноситься до категорії високо-/ середньо-технологічної продукції, хоча і є основою експорту країни.

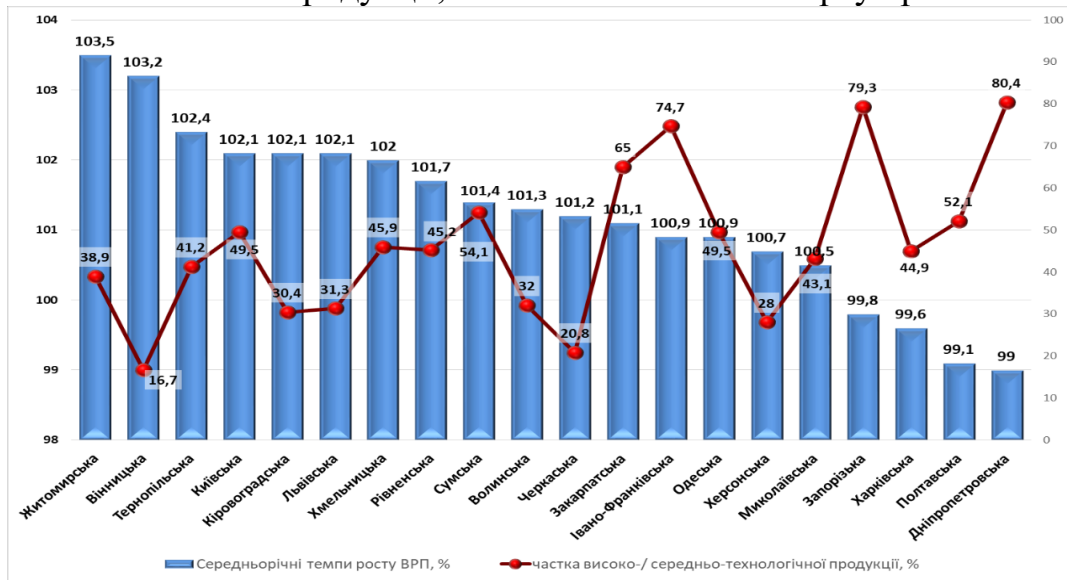

Рис. 2. Розподіл регіонів України за середнім рівнем темпів росту ВРП і частки високо-/середньо-технологічної продукції у випуску регіонів, 2010-2020 рр.

Доведено значний вплив сільськогосподарського виробництва на економічні досягнення регіонів України, що графічно відображено на підставі представлення взаємозв'язку середньорічних темпів росту для ВРП та сільськогосподарської продукції регіонів (рис. 3).

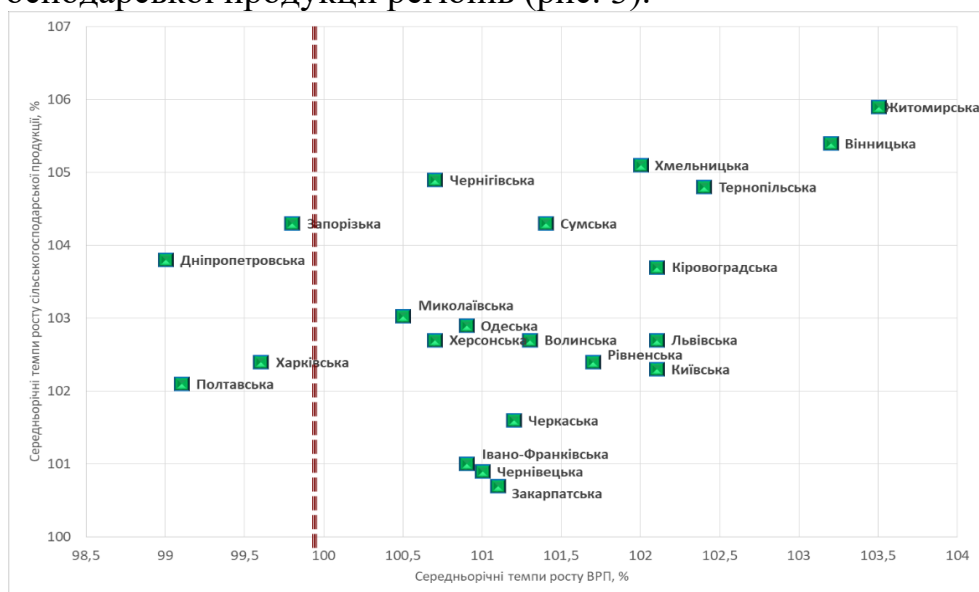

Рис. 3. Взаємозв'язок середньорічних темпів росту для ВРП та сільськогосподарської продукції регіонів, 2010-2020 рр.

Обґрунтовано теоретичну сутність інноваційного механізму сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності, яка полягає у трактуванні даного механізму як поліфункціонального регулятора, що функціонує на принципах сталого розвитку і відповідає його цілям, у сферу регулювання якого потрапляє взаємопов'язана сукупність формуючих факторів турбулентності економіки, методів та інструментів поєднання соціальної, екологічної, та економічної сфер функціонування регіонів через комплекс економічних, екологічних, соціальних та інституційних індикаторів та на підставі використання інституційно-правового, фінансово-економічного та освітньо-наукового забезпечення.

У третьому розділі – **«Організаційно-економічні засади формування і реалізації інноваційної моделі сталого розвитку в умовах глобальної турбулентності»** систематизовано європейський досвід у сфері планування і реалізації сталого розвитку регіонів та можливості його імплементації в Україні; обґрунтовано дизайн інноваційної моделі сталого розвитку регіону в умовах глобальної турбулентності; розвинуто організаційно-економічні особливості шляхів реалізації моделі сталого розвитку в умовах турбулентності.

Дослідження досвіду країн ЄС у сфері формування і реалізації моделі сталого розвитку дозволили окреслити основні пріоритети, орієнтація на які дасть можливість сформувати в регіонах України дієві інноваційно-орієнтовані моделі сталого розвитку в умовах глобальної турбулентності:

- системність, комплексність та глибинність перетворень, що мають на меті перехід до нової «зеленої» парадигми цивілізаційного розвитку;
- горизонтальна інтеграція з використанням бізнес-процесного підходу, що базується на встановленні ключових, допоміжних і обслуговуючих ланок у моделі розвитку регіонів;
- концепція «зелених» фінансів;
- всебічна підтримка розвитку малого бізнесу у сфері інноваційних ініціатив;
- кооперація та співпраця шляхом формування міжгалузевих інноваційних кластерів;
- активне залучення громадянського суспільства у процесі обговорення, розробки та реалізації програм сталого розвитку регіонів;
- гнучке поєднання бюджетного фінансування сталого розвитку з диверсифікованими джерелами інвестиційного забезпечення регіональних і локальних проєктів.

У процесі дослідження визначено, що модель можна розглядати як інструмент, який необхідний для опису основних принципів формування, розвитку та ефективного функціонування створюваного об'єкту. За своїм концептуальним змістом модель сталого розвитку регіону володіє властивістю інноваційності, оскільки перехід соціально-економічних систем на процеси забезпечення балансу базових цілей сталого розвитку є неможливим без суттєвої трансформації організаційного дизайну та технологій управління, виробництва, розподілу і споживання.

Враховуючи досвід країн ЄС у сфері формування моделей сталого конкурентного розвитку регіонів, а також теоретико-методичних підходів щодо формування соціально-економічних систем, запропоновано дизайн інноваційної моделі сталого розвитку регіону в умовах глобальної турбулентності, реалізація якої можлива на різних організаційно-адміністративних рівнях (рис. 4.)

Рис. 4. Дизайн інноваційної моделі сталого розвитку регіону в умовах глобальної турбулентності

Дизайн даної моделі відображає основні принципи, критерії, механізми та інструменти реалізації цілей сталого розвитку у регіонах, які можуть бути інтегрованими в системи управління державними і регіональними проектами на різних рівнях. Модель сформована на засадах розгляду регіону як відкритої системи, що взаємодіє із зовнішнім середовищем, цілеспрямовано здійснює трансформаційні процеси, результати яких повинні задовольняти критеріям сталого розвитку. Модель передбачає безперервний характер функціонування регіональної системи на основі самоорганізації, що базується на поступовому удосконаленні потенціалу, технологій та механізмів управління із урахуванням наявних досягнень та недоліків шляхом встановлення горизонтальних і вертикальних комунікацій. В умовах глобальної турбулентності ефективність функціонування моделі залежить від адаптивних якостей її складових, насамперед управлінських систем, інструментів впливу на трансформаційні процеси та технологій які застосовуються.

Для оцінювання якості функціонування моделі сталого розвитку регіонів України у роботі запропоновано поєднання показників та індикаторів, які закладено в цілях сталого розвитку із системою їх нормування та систематизації за чотирма групами: екологічна безпека, економічне зростання, інституційний розвиток.

Проведені обчислення показали (рис. 5), що порівняно із середніми значеннями, визначеними на підставі даних всіх регіонів України, у областях Причорноморського економічного регіону (району) досягнуто більш високий

рівень екологічної безпеки завдяки, насамперед, низькому рівню утворення небезпечних відходів виробництва та викидів в атмосферне повітря та використанню відновлювальних джерел енергії. Це зумовлено особливостями виробничого потенціалу областей, в яких переважає сільськогосподарське виробництво та переробка. Що стосується економічної та соціальної складової областей Причорноморського економічного регіону, то їх рівень не досягає середнього значення.

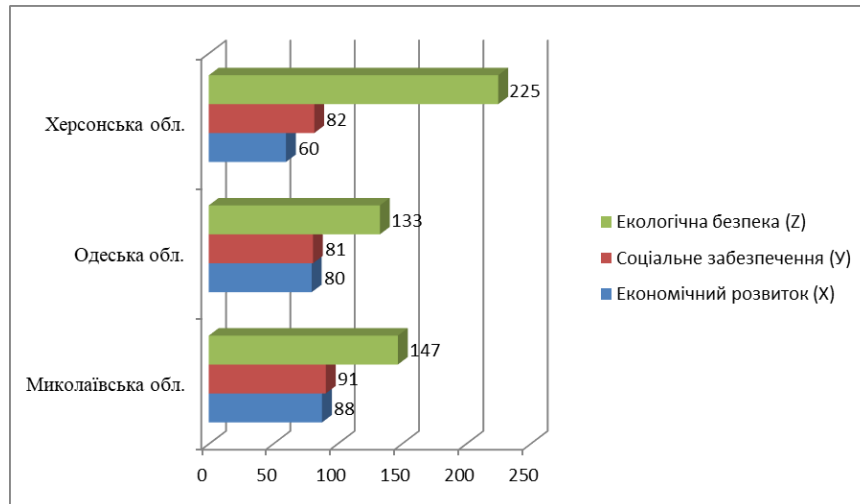

Рис.5. Порівняльний рівень досягнення цілей сталого розвитку областей Причорноморського економічного регіону

У роботі наголошено, що важлива роль у реалізації інноваційної концепції сталого розвитку належить місцевим громадам, які відповідно до проведеної реформи децентралізації отримали широкі повноваження та додаткові фінансові ресурси, які можуть спрямовуватися у проекти соціально-економічного розвитку територій, зокрема із урахуванням критеріїв інноваційності та сталого розвитку. Досліджено, що на сьогодні розроблено та частково впроваджено інноваційні моделі розвитку територій, що базуються на обґрунтованих смарт-стратегіях, визначено стандарти та критерії, які застосовуються для ініціації та моніторингу процесів сталого розвитку громад, на стадії активного упровадження проекти «smart cities» у ряді міст України. Подальша реалізація вказаних ініціатив за умови забезпечення адаптивних управлінських механізмів сприятиме сталому розвитку регіонів.

ВИСНОВКИ

У дослідженні викладено теоретико-методичні і прикладні засади формування інноваційної моделі сталого розвитку із використанням зарубіжного досвіду у сфері планування і реалізації сталого розвитку регіонів. Сформовано висновки теоретико-методичного та науково-прикладного характеру відповідно до поставленої мети, а саме:

1. Розкрито теоретико-методичні основи формування інноваційної моделі сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності. Досліджено теоретичні основи формування інноваційної моделі та визначено

основні причини стримування її розвитку. Визначено фактори, що визначають сталість розвитку регіонів: соціальний та економічний розвиток, створення регіональних інноваційних комплексів та хабів громадянського суспільства, оптимізація структури управління регіону на засадах цифровізації. Наведено основні складові (економічна, екологічна та соціальна) та імперативи сталого розвитку регіонів (пожвавлення промислового та економічного зростання, задоволення основних потреб населення, зміна якості соціального зростання, збереження ресурсної бази та злиття довкілля та економіки). Обґрунтовано науково-методичні основи оцінювання результативності сталого розвитку регіонів, що передбачають поєднання процесного та просторового аналізу наявних ресурсів і потенційних можливостей застосування в процесі рейтингування та моніторингу соціально-економічного та інноваційного розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності.

2. Досліджено глобальні передумови та національні особливості розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності. Встановлено, що можливо констатувати факт настання нової ери, яка характеризується множинними змінами у світовій економіці щодо формування центрів впливу прийняття важливих рішень, щодо нових принципів та інструментів управління державами та окремими регіонами. Встановлено, що динамічні характеристики рівня тіньової економіки в Україні демонструють наслідки впливу системних чинників коронокризи та військової ескалації. Процес детінізації економіки України залежить від ефективності здійснюваних реформ та їх громадського визнання. Єдиним шляхом детінізації є формування сприятливого середовища для фінансово-господарської діяльності у легальній площині завдяки покращенню умов ведення бізнесу та здійснення інвестиційної діяльності, в цілому – створення умов, в яких тіньова економіка буде нецікавою, не вигідною та неефективною для її суб'єктів. Доведено необхідність залучати іноземних та вітчизняних інвесторів до ведення бізнесу, знижувати боргове навантаження на національну економіку, а також розвивати співпрацю влади та бізнесу за рахунок державно-приватного партнерства. Активізація партнерства, легалізація бізнесу та трудових відносин, нарощування безготівкових платежів та збільшення рівня використання платіжної інфраструктури сприятимуть стабілізації регіонального розвитку в умовах турбулентності економіки, що доводить потребу підтримки відповідності орієнтирів інноваційного розвитку регіонів до контексту цілей сталого розвитку.

3. Здійснено аналіз тенденцій інноваційного соціально-економічного розвитку регіонів України, на підставі чого узагальнено, що потужні за економічним потенціалом регіони не обов'язково демонструють зростаючі тренди темпів економічного росту. Однією із причин виявленої невідповідності трендів економічного зростання до розмірів економічного потенціалу регіонів України, можливо розглядати рівень інноваційної орієнтованості виробничих процесів або технологічності результатів виробництва, характеристикою якого є питома вага високо- та середньо технологічної продукції у валовому випуску продукції регіонів. Встановлено, що рівень варіації питомої ваги технологічної продукції регіонів України, що є ознакою регіонального інноваційного

розвитку, демонструє просторові відмінності. Також встановлено відсутність залежності між збільшенням темпів росту ВРП і часткою високо-/ середньо-технологічної продукції, тобто відсутність взаємозв'язку між ознаками економічного зростання та рівнем інноваційного розвитку регіонів. В Україні ті регіони, що спеціалізуються на виробництві сільськогосподарської продукції мають вищі темпи росту ВРП, а продукція аграрного сектору не відноситься до категорії високо/ середньо-технологічної продукції, хоча і є основою експорту країни. На позитивну динаміку зростання ВВП в Україні найбільший вплив мають Дніпропетровська та Харківська області, але для даних регіонів характерним є від'ємний приріст ВРП, тобто його поступове зменшення. Зменшення ВРП у цих областях супроводжується нарощуванням обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, проте, цього не достатньо, щоб перекрити втрати промислового сектору. Отже, економічні досягнення у розвитку регіонів України відбуваються не за рахунок процесів інноваційного технологічного виробництва, а завдяки зростанню обсягів сільськогосподарської продукції, що доводить низький рівень інноваційної компоненти в економічному розвитку регіонів України.

4. Досліджено механізми сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності. На підставі результатів дослідження обґрунтовано теоретичну сутність інноваційного механізму сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності, яка полягає у трактуванні даного механізму як поліфункціонального регулятора, що функціонує на принципах сталого розвитку і відповідає цілям сталого розвитку, у сферу регулювання якого потрапляє взаємопов'язана сукупність формуючих факторів турбулентності економіки, методів та інструментів поєднання соціальної, екологічної й економічної сфер функціонування регіонів через комплекс індикаторів та на підставі використання інституційно-правового, фінансово-економічного та освітньо-наукового забезпечення. Активізація партнерства, легалізація бізнесу та трудових відносин, нарощування безготівкових платежів та збільшення рівня використання платіжної інфраструктури сприятимуть стабілізації регіонального розвитку в умовах турбулентності економіки, що доводить потребу підтримки відповідності орієнтирів інноваційного розвитку регіонів до контексту цілей сталого розвитку.

5. Обґрунтовано методичні підходи до моніторингу і оцінки сталого розвитку регіонів. Для оцінювання якості функціонування моделі сталого розвитку у регіонах розвинуто методичні підходи моніторингу і оцінки, що базуються на визначеній системі індикаторів, згрупованих за економічною, соціальною й екологічною складовою. Методичний інструментарій дозволяє здійснювати моніторинг і оцінку досягнень регіону у сфері сталого розвитку відповідно до встановлених нормативних значень, як у розрізі окремих індикаторів, так і на рівні економічних, соціальних та екологічних результатів розвитку регіону. Створення інформаційної бази із використанням пропонованих підходів та організація періодичного моніторингу процесів реалізації цілей сприятиме самоорганізації та самовдосконаленню моделі сталого розвитку. З використанням пропонованих методичних підходів

здійснено порівняльну оцінку сталого розвитку областей Причорноморського економічного регіону на початок 2020 року. У якості бази для встановлення нормативних значень використано середні значення, досягнуті в регіонах України за той же період. Результати проведених розрахунків дозволили виявити досягнення, а також прогалини щодо сталого розвитку, як за окремими індикаторами, так і у контексті економічного зростання, соціального розвитку та екологічної безпеки у Миколаївській, Одеській та Херсонській областях. Визначено, що основні переваги регіону досягнуто у сфері екологічної безпеки завдяки насамперед низькому рівню шкідливих виробництв та утворення відходів у структурі господарства регіону. За іншими напрямками спостерігається відставання від еталонних усереднених значень.

6. Досліджено європейський досвід у сфері планування і реалізації сталого розвитку регіонів та можливості його імплементації в Україні. Визначено, що «сталій розвиток, «зелена енергетика», «циркулярна економіка», «економіка знань», «справедливий розподіл і споживання», «економічна інклюзивність» на сьогодні є визначальними складовими концепції розвитку європейської економіки, інтегрованими у процеси управління на всіх рівнях. Дослідження досвіду країн ЄС у сфері формування і реалізації моделі сталого розвитку дозволили окреслити основні пріоритети та особливості, орієнтація на які дозволить сформувати у регіонах України дієві інноваційно-орієнтовані моделі сталого розвитку, зокрема: системність, комплексність та глибинність перетворень, горизонтальна інтеграція з використанням бізнес-процесного підходу, ефективна системи фінансування, страхування та урядової підтримки «зелених» проектів, стимулювання розвитку малого бізнесу у сфері інноваційних ініціатив, реалізації проектів зеленої енергетики та циркулярної економіки; активне залучення громадянського суспільства у процеси обговорення, розробки та реалізації програм сталого розвитку регіонів, гнучке поєднання бюджетного фінансування сталого розвитку з диверсифікованими джерелами інвестиційного забезпечення регіональних і локальних проектів.

7. Досліджено важелі та організаційно-економічні засади управління інноваційним розвитком регіонів. Запропоновано шляхи удосконалення організаційно-економічних чинників управління сталим розвитком регіонів в умовах глобальної турбулентності за рахунок: підвищення адаптивності регіонального потенціалу на основі інноваційних технологій, оптимізації та забезпеченні гнучкості економічних та організаційно-адміністративних важелів впливу на інвестиційно-інноваційні процеси, їх диверсифікації за рахунок впровадження «м'яких» адаптивних інструментів впливу (соціальний маркетинг, соціальна відповідальність бізнесу, інклюзивний розвиток тощо). Обґрунтовано, що домінантною моделлю управління на період глобальної турбулентності стає ситуаційний антикризовий менеджмент, основними функціями якого є забезпечення екологічної, соціальної та техногенної безпеки регіону, попередження дестабілізуючих ситуацій, управління ризиками та участь у ліквідації наслідків непередбачених подій, що у свою чергу, вимагає змін у структурі управління на всіх рівнях шляхом створення антикризових

центрів координації та розробки рішень, протоколів прийняття та реалізації рішень, делегування повноважень, якісного інформаційного забезпечення та встановлення тісних комунікативних зв'язків з громадянським суспільством.

8. Запропоновано дизайн інноваційної моделі сталого розвитку регіону в умовах глобальної турбулентності, який охоплює основні принципи, критерії, механізми та інструменти реалізації цілей сталого розвитку у регіонах, які можуть бути інтегрованими в системи управління державними і регіональними проектами на різних рівнях. Модель сталого розвитку регіону орієнтована на забезпечення безперервного функціонування регіональної системи на основі процесів самоорганізації, що базуються на поступовому удосконаленні потенціалу, технологій та механізмів управління із урахуванням наявних досягнень й недоліків шляхом встановлення горизонтальних і вертикальних комунікацій та розвитку адаптивних якостей її складових. Для підвищення адаптивності моделі сталого розвитку в умовах глобальної турбулентності запропоновано наступні заходи: цифровізація та інтеграція публічного управління із застосуванням технологій Big DATA; розробка критеріїв випереджаючої оцінки небезпек та превентивних заходів для їх усунення; моделювання ситуацій та розробка альтернативних планів реалізації цілей сталого розвитку; стимулювання розвитку малого бізнесу як одного з найбільш адаптивних та мобільних учасників ринку; розвиток людського потенціалу регіону та громадянського суспільства, що здатне вирішувати складні завдання у разі настання не прогнозованих подій; комплексний перехід господарства регіону на інноваційні технології, зокрема у сфері енергетики; оптимізація логістичних мереж.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії та розділи в колективних монографіях:

1. Андрєєва Н. М., Карпенко Г. Ю. Стратегічні напрями та визначення методичного підходу до інтегральної оцінки впливу на довкілля підприємств Ніжньо Дунайського регіону: Соціально-економічний та технічний розвиток підприємств: проблеми, рішення, оцінка ефективності: колективна монографія/ за заг. ред. Л.М.Савчук. Дніпропетровськ: Пороги, 2016. С. 70–78. 553 с. (0,88 друк. арк., особистий внесок: обґрунтування стратегічних напрямів та методичного підходу до інтегральної оцінки впливу на довкілля підприємств Ніжньо Дунайського регіону – 0,44 друк. арк.).

2. Andryeyeva N. M., Karpenko G. Y. Economic and ecological sustainable development vectors of the Lower Danube region of Ukraine. National Economic Reform: experience of Poland and prospects for Ukraine: collective monograph. Vol. 2. «Izdevniecība «Baltija Publishing». Kielce, Poland, 2016. P. 213–230. 456 p. ISBN 978-9934-8585-4-3 (1,25 друк. арк., особистий внесок: обґрунтування економіко-екологічних векторів сталого розвитку Нижньодунайського регіону України – 0,65 друк. арк.).

3. Оцінка екологічних небезпек та розробка пропозицій щодо впровадження системи ризик-менеджменту субрегіону Одещини – Нижній Дунай: монографія / [Б. В. Буркинський, Н. М. Андрєєва, О. Є. Рубель, Н. І. Хумарова, В. М. Степанов, Л. Є. Купінець, О. О. Карпенко, Г. Ю. Карпенко]; за заг. ред. д-ра екон. наук Андрєєвої Н.

М.; Ін-т проблем ринку та екон.-екол. дослідж. НАН України. Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2019. 116 с. ISBN 978-617-7675-73-9 (7,25 друк. арк., особистий внесок: оцінювання екологічних небезпек щодо впровадження системи ризик-менеджменту субрегіону Одещини – 0,80 друк. арк.).

4. Organizational-economic mechanism of management innovative development of economic entities: collective monograph / edited by M. Bezpartochnyi, in 3 Vol. / Higher School of Social and Economic. – Przeworsk: WSSG, 2019. Vol. 2. P. 312-320. 400 p. ISBN 978-83-937354-6-4 (0,53 друк. арк., особистий внесок: систематизація економіко-правових досліджень у маловідходні та безвідходні технології, засновані на реалізації зеленої економіки – 0,35 друк. арк.).

Статті у наукових фахових виданнях України, у виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз:

5. Andryeyeva N. M., **Karpenko G. Y.** Economic-ecological vector of transformation of the agroindustrial complex of Ukraine according European standard. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*. 2016. № 3(7). P. 5–10. (0,60 друк. арк., особистий внесок: обґрунтування економіко-екологічного вектору трансформації агропромислового комплексу України за європейським стандартом – 0,30 друк. арк.).

6. **Karpenko G.Y.** Determination of environmental risks and threats in the lower Danube region. *Economic Innovations*. 2016. Vol. 18. Issue 1 (61). P. 157–163. (Індексується: Crossref; DOAJ; Ulrichsweb; ERIH PLUS; Scilit; World Cat; ROAD; Google Scholar; URAN; Index Copernicus). (0,47 друк. арк., особистий внесок: дослідження екологічних ризиків Дунайського регіону – 0,47 друк. арк.).

7. Ilchenko S. V., **Karpenko H. Y.** Assessment of the transport infrastructure impact on the regional development (Оцінка впливу транспортної інфраструктури на рівень розвитку регіонів). *Economic innovation*. 2017. Vol. 19. Issue 3(65). P. 67–72. (Індексується: Crossref; DOAJ; Ulrichsweb; ERIH PLUS; Scilit; World Cat; ROAD; Google Scholar; URAN; Index Copernicus). (0,60 друк. арк., особистий внесок: оцінювання впливу транспортної інфраструктури на рівень розвитку регіонів – 0,30 друк. арк.).

8. Andryeyeva N. M., **Karpenko G. Y.** Benchmarking as a preventive tool for defining risks and strategic management of nature management in the Lower Danube region. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 18. С. 385–389. (Індексується: Index Copernicus). (0,60 друк. арк., особистий внесок: обґрунтування бенчмаркінгу як превентивний інструмент для визначення ризиків та стратегічного управління природокористуванням у регіонів – 0,30 друк. арк.).

9. Karpenko H. Y. Directions of regional transport infrastructure development. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. Вип. 6-2 (12). С. 38–42. (0,60 друк. арк., особистий внесок: обґрунтування напрямів розвитку сталого розвитку регіональної транспортної інфраструктури – 0,30 друк. арк.).

10. **Karpenko H. Y.**, Khamid K. O. The development of the infrastructure of the agricultural market and the promotion of agro-industrial production (Розвиток інфраструктури аграрного ринку та стимулювання агропромислового виробництва). *Economic innovation*. 2018. Vol. 20. Issue 3 (68). P. 68–78. (Індексується: Crossref; DOAJ; Ulrichsweb; ERIH PLUS; Scilit; World Cat; ROAD; Google Scholar; URAN; Index Copernicus). (0,80 друк. арк., особистий внесок: визначення напрямів розвитку інфраструктури аграрного ринку та стимулювання агропромислового виробництва для сталого розвитку регіонів – 0,40 друк. арк.).

11. Karpenko O. O., Turenko L. A., **Karpenko H. U.** Modern Tools ensuring ecologization development of the national model of «green» economy (Сучасний інструментарій забезпечення екологізації розвитку національної моделі «зеленої» економіки). *Economic Innovations*. 2018. Vol. 20. Issue 4 (69). P. 78–90. (Індексується: Crossref; DOAJ; Ulrichsweb; ERIH PLUS; Scilit; World Cat; ROAD; Google Scholar; URAN; Index Copernicus). (0,80 друк. арк., особистий внесок: дослідження сучасного інструментарію забезпечення екологізації розвитку національної моделі «зеленої» економіки – 0,35 друк. арк.).

12. Karpenko O., Turenko Y., **Karpenko H.**, Khamid K. Features of food market functioning in Ukraine (Особливості функціонування ринку меду в Україні). *Economic Innovations*. 2019. Vol. 21. Issue 1 (70). P. 43–51. (Індексується: Crossref; DOAJ; Ulrichsweb; ERIH PLUS; Scilit; World Cat; ROAD; Google Scholar; URAN; Index Copernicus). (0,80 друк. арк., особистий внесок: дослідження особливості функціонування ринку меду в контексті інноваційної моделі України – 0,20 друк. арк.).

13. Павленко О.П., Іртищева І.О., **Карпенко Г.Ю.** Наукові підходи щодо глобальної турбулентності: особливості виникнення, сучасний стан та перспективи впливу. *Український журнал прикладної економіки*. 2022. Том 7. № 1. С. 238 – 246. (Індексується: Index Copernicus, WorldCat, Google Scholar, Windows Live Academic, ResearchBible, Open Academic Journals Index, CiteFactor, InfoBase) (0,88 друк. арк., особистий внесок: визначення особливостей виникнення, дослідження сучасного стану та перспектив пливу глобальної турбулентності – 0,44 друк. арк.).

Матеріали наукових конференцій:

14. **Карпенко Г. Ю.** Геоінформаційна система як складова впровадження «зелених» технологій на місцевому рівні. *Зелена економіка. Зелені інвестиції. Зелений туризм*: мат-ли II Міжн. екол. форуму (м. Одеса, 6-7 жовтня 2011 р.) / Ін-т. проблем ринку та екон.-екол. дослідж. НАН України. Одеса, 2011. С. 249–251. (0,30 друк. арк.)

15. **Карпенко Г. Ю.** Напрями покращення стану території Нижньодунайського регіону на шляху збалансованого розвитку. *Зелена економіка. Зелені інвестиції. Зелений туризм*: мат-ли II Міжн. екол. форуму (м. Одеса, 25-26 вересня 2014 р.) / Ін-т. проблем ринку та екон.-екол. дослідж. НАН України. Одеса: Пальміра, 2014. С. 117–121. (0,30 друк. арк.)

16. Біньковська О. В., Легка К. В., **Карпенко Г. Ю.** Еколого-економічні проблеми та перспективи освоєння рекреаційних зон (на прикладі зони Куяльник). *Природно-ресурсний потенціал Куяльницького та Хаджибейського лиманів, території міжлимання: сучасний стан, перспективи розвитку*: мат-ли Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 18-20 листопада 2015 р.) / Одеський державний екологічний університет. Одеса, 2015. С. 19–20. (0,30 друк. арк., особистий внесок: визначення еколого-економічних проблем та освоєння рекреаційних зон – 0,10 друк. арк.).

17. Андрєєва Н. М., **Карпенко Г. Ю.** Стратегічні пріоритети адаптації агропродовольчої сфери України до САП ЄС: світовий досвід та українські перспективи. *Міжнародні економічні відносини на сучасному етапі: проблеми та розвиток*: мат-ли Міжн. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 4-5 березня 2016 р.). Дніпропетровськ: НО «Перспектива», 2016. С. 48–52. (0,30 друк. арк., особистий внесок: визначення стратегічних пріоритетів адаптації агропродовольчої сфери України – 0,15 друк. арк.).

18. **Karpenko G. Y.** Ecological and economic priorities and issues of strategic development of the Lower Danube Region. *Економічні проблеми сучасності та*

стратегії інноваційного розвитку: мат-ли міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 18-19 березня 2016 р.). Львів: ЛЕФ, 2016. Ч–2. С. 18–21. (0,25 друк. арк., особистий внесок: пропозиції щодо вирішення соціо-еколого-економічних індикаторів сталого розвитку у Нижньодунайському регіоні – 0,25 друк. арк.).

19. **Karpenko G. Y.**, Andryeyeva N. M. Strategic management in the sphere of sustainable development of tourism in the Danube region. *Розвиток сталого туризму: виклики і можливості для туристичного та готельно-ресторанного бізнесу: мат-ли круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 12 квітня 2017 р.). Одеса: ОНЕУ, 2017. С. 12–17. (0,30 друк. арк., особистий внесок: стратегічне управління у сфері сталого розвитку туризму – 0,15 друк. арк.).*

20. Karpenko O., Turenko Y., **Karpenko H.** Activation Of The Processes Of Formation Of Environmental-Oriented Management In Accordance With The Challenges Of The World Development On The Basis Of A «Green Economy». *Економіко-екологічні проблеми сучасності у дослідженнях науковців: мат-ли Міжн. наук. конф.(м. Одеса, 25-26 червня 2019 р.). / Одеський державний екологічний університет. Одеса: «ТЕС», 2019. С. 144–149 (0,30 друк. арк., особистий внесок: напрями активізації процесів формування екологоорієнтованого господарювання– 0,15 друк. арк.).*

21. Kniaz S., Farat O., Merezhko N., Kozhushko L., Skrynkovskyy R., Moroz S., Kalashnyk O., **Karpenko G.**, Turenko Y. Managing the competitiveness of innovation clusters. *35th IBIMA Conference (1-2 April 2020, Seville, Spain). 2020. (Індексується: Web of Science) (0,80 друк. арк., особистий внесок: визначення особливостей управління конкурентоспроможністю інноваційного кластера– 0,15 друк. арк.).*

22. Kniaz S., Farat O., Bochko O., Stoianovskiy A., Kaydrovych K., Smirnova K., Kotsiumbas O., **Karpenko G.**, Druhov O. Review and Analysis of Cluster Development Theories as an Economic and Managerial Phenomenon. September 2020 Conference: *35th IBIMA Conference: (1-2 April 2020, At: Seville, Spain). 2020. (Індексується: Web of Science) (0,80 друк. арк., особистий внесок: обґрунтування розвитку кластерів як економічного та управлінського феномену – 0,15 друк. арк.).*

АНОТАЦІЯ

Карпенко Г.Ю. Формування інноваційної моделі сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Одеський національний технологічний університет, Одеса, 2022.

Дисертацію присвячено формуванню теоретико-методологічних і прикладних засад інноваційної моделі сталого розвитку регіонів із врахуванням безперервного характеру функціонування регіональної системи в умовах турбулентних змін.

Розкрито теоретико-методичні основи формування інноваційної моделі сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності. Досліджено наукові підходи щодо формування інноваційної моделі сталого розвитку регіонів. Визначено сучасні підходи та передумови сталого розвитку регіонів. Розкрито методичні підходи до оцінювання ефективності сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності.

Проаналізовано тенденції формування інноваційної моделі сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності. Проаналізовано глобальні передумови та національні особливості розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності. Здійснено оцінку тенденцій розвитку соціально-економічного розвитку регіонів України. Досліджено механізми сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності.

Обґрунтовано організаційно-економічні засади формування і реалізації інноваційної моделі сталого розвитку в умовах глобальної турбулентності. Систематизовано європейський досвід у сфері планування і реалізації сталого розвитку регіонів та можливості його імплементації в Україні. Обґрунтовано дизайн інноваційної моделі сталого розвитку регіону. Розвинуто організаційно-економічні особливості шляхів реалізації моделі сталого розвитку в умовах турбулентності.

Ключові слова: інноваційна модель, сталий розвиток регіонів, в умовах глобальної турбулентності, економічний механізм, соціалізація, економічна інклюзивність.

SUMMARY

Karpenko H.Yu. Formation of an innovative model of sustainable development of regions in conditions of global turbulence. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.05 - development of productive forces and regional economy. – Odesa National Technological University, Odesa, 2022.

The dissertation is devoted to the formation of theoretical, methodological, and applied foundations of an innovative model of sustainable development of regions, taking into account the continuous nature of the functioning of the regional system in conditions of turbulent changes.

The theoretical and methodological foundations of forming an innovative model of sustainable development of regions in the era of turbulence are revealed. Scientific approaches to forming an innovative model of sustainable development of regions have been studied. Modern approaches and prerequisites for the sustainable development of regions are defined. Methodical approaches to evaluating the efficiency of sustainable development of regions in conditions of global turbulence are revealed.

The trends in forming an innovative model of sustainable development of regions in conditions of global turbulence are analyzed. The global prerequisites and national features of regional development in conditions of global turbulence are analyzed. An assessment of the development trends of the socio-economic development of the regions of Ukraine was carried out. The mechanisms of regions' sustainable development in global turbulence conditions are studied.

The organizational and economic principles of forming and implementing an innovative model of sustainable development in turbulence conditions are substantiated. The European experience in planning and implementing sustainable development of regions and the possibility of its implementation in Ukraine is

systematized. The design of the region's innovative model of sustainable development is substantiated. The organizational and economic features of ways to implement the model of sustainable development in conditions of turbulence have been developed.

Keywords: innovative model, sustainable development of regions, in conditions of global turbulence, economic mechanism, socialization, economic inclusiveness.

Підписано до друку 5.11.2022 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman». Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 0,9. Зам. № 103. Наклад 100 прим.

Надруковано з готових оригінал-макетів
ФОП Попова Н.М., м. Одеса, вул. Палубна, 9/4. Тел. 777-80-61